

RUOKAVIRASTO

Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Toimenpideohje ihmisten STEC- tartuntojen selvittämiseksi eläinten pitopaikoissa sekä tilannekatsaus laatujärjestelmien huomioimisesta valvonnassa

Riina Tolvanen

erityisasiantuntija

Mikrobiologisen elintarviketurvallisuuden yksikkö

Hygienia maitotiloilla -koulutus

3.5.2023

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Toimenpideohje eläinten pitopaikkoihin liittyvien ihmisten STEC- tartuntojen selvittämiseksi eläinten pitopaikoissa

Ohje julkaistu Ruokaviraston ohjesivulla

- <https://www.ruokavirasto.fi/elintarvikkeet/elintarvikeala/ohjeet/#terveysvaaratilanteet>
- Suora linkki: <https://www.ruokavirasto.fi/elintarvikkeet/oppaat/stec-toimenpideohje/toimenpideohje-elainten-pitopaikkoihin-liittyvien-ihmisten-stec-tartuntojen-selvittamiseksi-elainten-pitopaikoissa2/>

Taustaa

- Aiemmin eläinten pitopaikkoihin liittyviä ihmisten EHEC-tartuntoja selvitettiin eläintautilain perusteella.
- Näytteenotosta säädettiin erillisellä, nyt kumotulla asetuksella.
- Kevään 2021 lainsäädäntöuudistuksessa osa pitopaikoista siirrettiin elintarvikelain mukaan selvitettäväksi
 - Elintarvikelain 48§ *Jos elintarviketuotantoon käytettävien eläinten pitopaikassa esiintyy toistuvasti zoonooseja tai **jos pitopaikan epäillään olevan tartuntalähde ihmisessä todetulle zoonoosille, kunnan on toteutettava tarvittavat toimenpiteet** asian selvittämiseksi tarvittaessa yhteistyössä tartuntatautilaissa säädettyjen viranomaisten kanssa.*

Ohjeen valmistelu

- THL:n ohje hyvinvointialueiden tartuntataudeista vastaaville lääkäreille ja muulle terveydenhuollolle on päivitettävänä.
- Tiedon siirtyminen tartuntataudeista vastaavan lääkärin, eläinterveysviranomaisen ja elintarvikevalvontaviranomaisen välillä.
 - Tartuntatautilain mukaan tieto kulkee ”kuntaan virkasuhteessa olevalle eläinlääkärille”
- THL:n kanssa selvitetty tapausmääritelmää – mistä tapauksista tartuntataudeista vastaavan lääkärin tulisi tehdä ilmoitus?
 - Kontakti eläimiin tai niiden ulosteeseen tärkeä.

Tartuntataudeista vastaavan lääkärin ilmoitus

- Tiedot potilaan oireista
 - Oireiden vakavuus voi vaikuttaa päätökseen näytteenotosta
 - Onko useampia sairastuneita vai yksi?
- Tieto potilaan kontaktista eläimiin tai niiden ulosteeseen
 - Mahdollisesti myös raakamaitoaltistus?
- Pitopaikan tiedot
 - Nimi, osoite, sijaintipaikkakunta
 - Ohjaus oikeaan valvontayksikköön, jos sairastunut asuu toisella paikkakunnalla.

Muita selvitettäviä asioita

- Pitopaikan toiminnan tyyppi
 - Yleisölle avoin pitopaikka, kotieläinpiha, ammattimaista harrastustoimintaa
 - Eläintautilaki
 - Tuotantoeläintila, maidontuotantotila, lihantuotantotila
 - Elintarvikelaki
- Tuotantoeläintilan muu toiminta
 - Opetusnavetta?
 - Muu toiminta, jossa käy enemmän vierailijoita pitopaikalla
- Potilaan STEC-kannan serotyyppi
 - Tiedossa ennen näytteenottoa eläimistä
 - Yhteys tartunnasta ilmoittaneeseen tahoon tärkeä

Elintarvikevalvonnan toimenpiteet pitopaikassa

- Hygieniaohjeet pitopaikalle aina jo epäilyn perusteella
 - Lypsyhygienia, työskentelyhygienia kunnossa?
 - Selvitetään mahdolliset tartunnalle altistaneet käytännöt
 - Mahdollisten vierailijoiden suojaaminen tartunnalta
- Karjassa voi olla muitakin STEC-tyyppejä kuin se, jota etsitään
 - Hyvät työskentelykäytännöt aina tarpeen ja vierailijoiden opastus.

Näytteenotto elintarvikelain mukaan

- Epidemiologisen yhteyden vahvistaminen
 - Ulostenäytteitä eläimistä- ohjeen liite 1
- Tuotantoympäristönäytteet harkinnan mukaan
- Vakavaoireinen tartunta, aiemmat tartuntaepäilyt, useampia (lievästi) sairastuneita, opetusnavetta.
- Harkinnan mukaan yksittäiset tapaukset voidaan jättää varmistamatta näytteenotolla
 - Omistaja itse, ei ulkopuolisten sairastumisvaaraa kun noudatetaan suojoimenpiteitä.
 - Vakuutusta varten kuitenkin tarpeen?

Selvittämisen ja näytteenoton kulut

- Elintarvikevalvontaviranomainen vastaa pitopaikalla käynnistä ja näytteenotosta johtuvista kustannuksista.
 - Näytteenotosta päättää elintarvikevalvontaviranomainen.
 - Näytteet tutkitaan Ruokaviraston Kuopion laboratoriossa Ruokaviraston kustannuksella.
 - Kuopioon otettava aina yhteyttä ennen suunniteltua näytteenottoa!
- Eläintautilaki ei ole muuttunut.
 - Aluehallintovirastoilla rooli näytteenotosta päätettäessä.
 - Pääsääntöisesti kaikki tapaukset selvitetään laboratoriotutkimuksin.
 - Valtio korvaa selvittämisen aiheuttamia kuluja.

STEC-tartunta vahvistuu laboratoriotutkimuksissa

- Hyvän työskentelyhygienian ylläpito
 - Mahdollisten vierailijoiden suojaaminen.
- Eläintautilain 38§ mukaiset toimenpiteet yleisölle avoimessa pitopaikassa
 - Vierailijoiden tiedottaminen ja suojaaminen.
- Ei uusintanäytteenottoa
 - Ilmoitusvelvollisuus tuloksesta elintarvikeketjutiedoissa teurastamoon ja meijeriin kolmen kuukauden ajan.
 - Mahdolliset riskinhallintatoimenpiteet esimerkiksi terveydenhuoltoeläinlääkärin avustuksella.
 - Tuotantoympäristön kartoitusnäytteiden tutkiminen maksullista.
- Ilmoitus eläinten STEC-tartunnasta hyvinvointialueen tartuntataudeista vastaavalle lääkärille.

Ruokamyrkytysepäily pitopaikassa

- Raakamaitoon liittyvien ruokamyrkytysepäilyjen tutkimukset
 - ensisijaisesti nautitusta raakamaidosta
 - tankkimaidosta ja maitosuodattimista.
- Eläinten näytteenottoa voi harkita jos
 - epäily myös kontaktista eläimiin tai niiden ulosteeseen
 - maitoa tai maitosuodattimia tutkimalla ei löydy bakteeria.
- Raakamaito ei ole sellaisenaan syötävä elintarvike!
 - Varmistetaan onko kuluttajalle annettu tieto kuumennuksesta.

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Sertifioidut laatu järjestelmät valvonnassa

Laatujärjestelmät valvonnassa

- Ruokaviraston laatujärjestelmätyöryhmässä valmisteltu ohjetta sertifioitujen laatujärjestelmien huomioimisesta valvonnassa
 - Virallista valvontaa koskevassa asetuksessa (EU [2017/625](#) 9 art.1 d) todetaan, että virallista valvontaa on suoritettava kaikkien toimijoiden osalta *riskiperusteisesti ja sopivalla tiheydellä ottaen huomioon toimijoiden tai niiden pyynnöstä jonkin kolmannen osapuolen 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen sääntöjen noudattamisen varmistamiseksi suorittaman oman valvonnan luotettavuus ja tulokset, mukaan lukien yksityiset laadunvarmistusjärjestelmät tapauksen mukaan.*
- Pääpaino elintarvikehuoneistoissa, erityisesti hyväksytyissä elintarvikehuoneistoissa.

Ruokaviraston ohje

- Laatu järjestelmät ja erityisesti elintarviketurvallisuusjärjestelmät.
- Auditointiraporttien käyttö valvonnan kohdistamisessa.
- Tiettyjen asioiden tarkastaminen vain auditointiraportin perusteella.
 - Tarkastustiheys
- Ristiintaulukointi Oivan arviointirivien kanssa
 - Hyväksytyt elintarvikehuoneistot
 - FSSC Elintarviketurvallisuusjärjestelmä
 - Vastaavuus auditoinnilla tarkastettaviin asioihin- esimerkkejä valvonnan avuksi.

Ruokaviraston ohje 2

- Ohje integroidaan osaksi
 - Elintarvikehuoneiston omavalvonnan riskiperusteisen valvonnan ohjetta
 - Elintarvikehuoneiston riskiluokitus- ja valvontatarpeen määrittäminen-ohjetta
 - Elintarvikevalvontatietojen julkaisujärjestelmä Oiva- ohjetta.
- Ohjeen periaatteita voi soveltaa myös muihin laatujärjestelmiin, joita käytetään esimerkiksi alkutuotannossa.
- Alkutuotannon laatujärjestelmät usein (hyväksytyjä) hyvän käytännön ohjeita.

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Kiitos!

riina.tolvanen @ ruokavirasto.fi

RUOKAVIRASTO

Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

